

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

Aug. F. Schmidt:

Døstrup Brandvedtægt.

Stenene taler.

M. P. Ejerslev:

Gammel Sæd og Tro tra det dansktalende
Mellemslesvig.

Nr. 12. 14. Aarg.

1. Juni 1938.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Banken for Brørup og Omegn

Aktieselskab

Kontortid 10—12 og 2—4

BRØRUP

GRAM

KØLEANLÆG

for ethvert Formaal

Brødrene Gram ^{A/S}

VOJENS.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni ^{A/S}

København

Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for

A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717

KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf 59.

Odense.

Jernstøberier

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,

Telf 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Graasten Bank ^{A/S}

Kontortid 9—12 & 2—5

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- og Laanekasser i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101

Kontortid: 10—1 og 2 1/2—5 1/2.

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10—12 og 2—4.

VEJEN.

Andelselskabet

Odense

Eksportslagteri

ODENSE

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1 1/2 Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE

træffes pers. Tlf. 514: 11-12.

Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Øxenbjerg

Dampmølle

Svendborg.

Sønderjydsk Teglundstri

Nordre Fasanvej 127

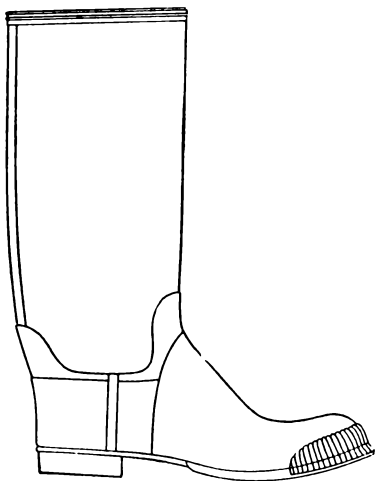
Telf. C. 4520 — Tags 1700 —

Tags 1717 — København N.

Facadesten, flammede Sten,

Tagsten, Drænrør

Alle Bygningsartikler

Codan Gummistøvler

Forsikringsselskabet Fællesvirke

A. m. b. A.

Rosenørns Alle 1, København V., Telefoner: C. 2728 og 15157

**Kautionsforsikringer. Afløsning af solidariske Ansvar
Brand- og Tyveriforsikringer.**

Møblerfabriken **METRO** - Aarhus - Danmark

Manometre, Termometre m. m.

Mammen & Drescher

Aarhus

København

Husholdningsseminariet

Ankerhus - Sorø

uddanner Husholdnings- og Skolekøkkentørrerinder, afholder 5 Mdr.s Kursus for unge Piger fra Maj og Novbr. - Plan sendes.

Magdalene Lauridsen.

**Jydsk Telefon
Aktieselskab**

Aarhus

BUDTZ MÜLLER & Co.

KUNSTHANDEL

KGL. HOF LEVERANDØR

BREDGADE 23 — TELEFON CENTRAL 1797

Axelsen & Thomsen

Aktieselskab.

Slotsgade 10—12. Telef. 1565.

Slagelse.

Støt dansk Industri

N. C. Kloster

Spedition - Eksport af Landbrugsprodukter

Haderslev.

Specialvogne med maskinelle Køleanlæg til Transport af Kødvarer og Fjerkræ.

Skandinavisk Kaffe- og Kakao-Kompagni

Frihavnen, København, Telf. 9825

Dampskibsselskabet ØRESUND A/S

København — Havnegade 49

Telefon Central 7790 (3 Ledninger) og Central 63

*Buhl's
Sundheds-
Korset*

Kun oppe med
den inderside
Gummibånd

**NORDISK
KORSETFABRIK**

Amaliegade 37 · København K · Telefon 11328

Forsikrings Compagniet

for Kongeriget Danmark

Telefon 10093 Raadhushuspladsen 55

København

Spis Frejas kendte Chokolader!

Chokoladefabriken „Freja“

Holger Danskesvej 102

København

Indmeld Dem i

„Historisk Samfund for Sønderjylland“

og tegn Abonnement paa

„Sønderjydsk Maanedsskrift“

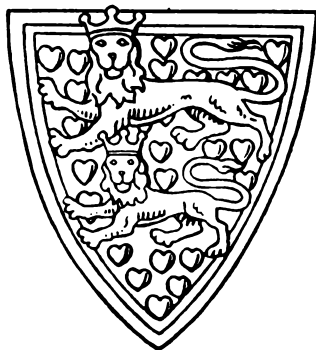
„R. A. H.“

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

14. AARGANG

1937—1938

Indhold.

Sønderjydske Naturforhold.

Karl Rasmussen: Foraar og Fugle i Vestlesvig, S. 186.

Almindelig Historie.

Andersen, Lærer i

Føvling:

Harry Andersen:

Den gamle Soldatergrav, S. 1.

Runeindskriften paa Guldhornet fra Gallehus, S. 131.

K. N. Bock:

Sproget i Angel, S. 67.

Cl. E.:

I prøjsisk Fangenskab 1864, S. 14.

»

Hans Andersen Martensen, S. 17.

»

Gamle Jagttagelser om Folkeskellet, S. 33.

J. Hansen:

Af Hostrup Kirkes Historie, S. 3.

J. M. Holdt:

Skoleforhold i gamle Dage, S. 161.

Johan Hvidtfeldt:

Vider og Vedtægter fra Ubjerg, S. 41.

»

Fra Øster Løgum-Præstens Optegnelsesbog, S. 171.

Jens Iversen:

En Slægtsgaard i Sæd, S. 16.

J. H. Jensen:

To Taksationer, S. 178.

Jens Lauritzen:

Aaret 1838, S. 166.

H. Lausten-Thomsen:

Andreas Hansens Breve, S. 31.

Andr. Lorenzen:

Fra Arnæs 1937, S. 74.

C. Maibøll:

Fra Hørup Sogn i gamle Dage, S. 11.

»

Den adelige Gaard Majgaard og Slægten Melchertsen, S. 176.

A. Mikkelsen:

Felsted Præstegaard, S. 37.

Andr. Petersen:

Ryttergraven ved Rørkær, S. 181.

Aug. F. Schmidt:

En Sognefoged-Instruks fra Skodborg, S. 167.

»

Døstrup Brandvedtægt, S. 223.

Gudmund Schütte:

»Schleswig — urdänisches Land?«, S. 49.

Hans H. Toft:

Bøndergaarde og Udskiftning paa Løjt Land, S. 61.

Th.:

Biskop Martensen og H. A. Krüger, S. 30.

J. S. Vanggaard:

Den sønderjydske Fond, S. 139.

IV

- H. Ødum:* Et Træk af Danevirkes Bygningshistorie, S. 183.
— Fra Stormfloden 1615, S. 46.

Af Dagens Historie.

- Stenene taler, S. 228.
Oskar Loorits: Liv eller død for Livernes folk, S. 152.
Gudmund Schütte: »Schleswig —«, S. 49.
Th.: Dansk Grænselære, S. 88.
» En fremmed folkeskæbne, S. 151.

Fra Folkemunde, Sagn og Minder.

- M. P. Ejerslev:* Hensat Brand, S. 48.
» Sæd og Tro fra det dansktalende Mellemslesvig, S. 191 og 229.
K. Horsbøl-Christensen: Da Per blev saaret, S. 163.
Andreas Lorenzen: Folkeminder fra Angel, S. 89.
Jacob Lorenzen: Tørke og Regn, S. 48.
H. H. Toft: Et gammelt Varsel, S. 163.

Gammel Sæd og Skik.

- M. P. Ejerslev:* Høsten i Grumtofte, S. 48.
» Sæd og Tro fra det dansktalende Mellemslesvig, S. 191, S. 229.
Hans Ellekilde: Høstskikke i Angel og Svans, S. 81.
» Fok, Hundneg og Basse, S. 199.
C. H. Friis: Gamle Høstskikke, S. 47.
Vagn Holm: Optegnelser af Gaderaab og -sange, S. 162.
Andreas Lorenzen: Fra Arnæs 1937. S. 74.

Remser og Rim.

- Jacob Lorenzen:* Tørke og Regn, S. 48.
Jørgen Clemmensen: Kragevise, S. 164.
» Skafferrim, S. 165.
H. H. Toft: En Trylleremse ved Bagning, S. 163.

Tillæg.

- H. Lausten Thomsen:* J. P. Junggreen.
— Billede af H. V. Clausen.
Cl. Eskildsen: Dansk Grænselære.

Døstrup Brandvedtægt

Af Aug. F. Schmidt

Da al økonomisk Virksomhed foregår under en vis Usikkerhed, har man gennem forskelligartet Forsikringsvæsen søgt at mindske denne Usikkerhed, hvorfor man lige så langt, man kan følge Kulturen tilbage, har forsøgt at bøde på den økonomiske Tilværelses Svigefuldhed ved gennem en gensidig Hjælpsomheds Handlemåde at fordele de skadevoldende Tilfældes Følger over et større eller mindre Antal økonomiske Virksomheder, for en Landsbys Vedkommende så vidt muligt til alle Landsbybeboerne, i en Købstad f. Ex. fordelt over et Gildelavs Medlemmer.

Sygdomme blandt Mennesker og Kvæg samt Ildebrande var de værste Ulykker, der kunde ramme et Hjem eller en By. Derfor gjaldt det om her effektivt at støtte hverandre. I de gamle Landsbylove: »Danske Vider og Vedtægter« er der talrige Oplysninger om Hjælp i Ildebrandstilfælde, ligesom der også i Købstædernes Gildeforordninger er Bestemmelser om Hjælp i Tilfælde af Ildsvåde. Går vi til vore middelalderlige Landskabslove, finder vi også der Bestemmelser om Brandhjælp (B r a n d s t ø d). Studiet af Brandforsikringens Historie fører os langt tilbage i Tiderne og vidt omkring, ikke mindst i nationaløkonomisk Retning. Arkivar J. O. B r o J ø r g e n s e n har i sit udmærkede Værk: Forsikringsvæsenets Historie i Danmark (1935) behandlet alle herhenhørende Spørgsmål og har naturligvis også fortrinlige Oplysninger om den gensidige Hjælp i Ildebrandstilfælde i Landsbyerne (belyst ud fra Landsbylovenes Bestemmelser), så man finder i dette Arbejde særdeles gode Oplysninger om Fortids Sædvaneret, hvorfor Bro Jørgensens Bog da også indeholder et væsentligt Bidrag til Studiet af vore Landsbylove (jfr. min Bog: Studier i Vider og Vedtægter I 1937, 34 ff.) Da der imidlertid trindt omkring i Danmarks Landsbyer har foreligget skriftlig affattede

Brandhjælpsvedtægter, må det anses for værende af ikke ringe Interesse at blive gjort bekendt med en sådan Vedtægt, da mange af den Slags ikke er kendt. I det følgende skal derfor udgives Brandvedtægten for Døstrup Sogn i Tønder Amt. Vedtægten er fra Marts År 1800, men har en Forgænger fra 1739. Som Helhed er Døstrup Brandforordning fra 1800 let fattelig, hvorfor den ikke kræver noget udførligt Referat eller nogen særlig Forklaring. Dens Ordlyd er således:

»Anno 1800 dj Marts haver vi samtlige Gaardsbeboere i Døstrup Sogn for os og vore Stædets og Gaards nu værende og efterkommende Beboere og Eiere for nyet og forbedret den af vore Formænd i Aaret 1739 oprettede og frievilligen indgaaede Vedtog og Forpligt om ved paakommende ulykkelige Jldsvaade at hielpe hinanden, om det som den Algode naadeligen ville afvende skulde skee, at een eller anden af vore Gaardsbygninger blev lagt i Aske, da tilpligter vi os og vore Efterkommere at yde og præstere til den brandlidte som følger og da bemærkes.

1. At da ikkun faa heele Gaarde findes i Sognet, saa ansettes en heel Gaard først liig med en halv Gaard og dernæst endnu for en Otting eller Fierdepart-Gaard, og ligesaa en Tree Ottings Gaard for en halv Gaard og en halv Otting og saaledes svarer og modtager de Hielp i Tilfælde af Ildsvaade og saaledes forretter en Halvgaard een lang Ægte for den Skadelidende, og en Otting en halv lang Ægt, det er til Aabenraa eller en liige Vejs Længde.
2. Om den skadelidende ey skulle behøve saa mange lange Ægter som i første Post er anført, da skal de, som ikke forretter lange Ægter, forrette desfleere korte Ægter i Proportion af Vejens Længde og Besværighed, og skulle den afbrændte over alt ikke behøve alle Ægterne, da betales ham dem med Penge, neml. for een lang Ægte 5 Mark, siger fem Mark lybsk. Kan vedkommende ikke foreenes om, hvem der skal forrette de lange, og hvem de korte Ægter eller hvem betaler Ægterne med Penge, bliver alt sligt afgjort ved Lodkastning. Ellers for at forekomme Disputer om Læsenes Størrelse bestemmes, at 6 St. af 10 til 11 Allens Sparrer regnes for et Las. 4 Stykker dito a 12 Al for et Las. 2 St. 14 Al Bielker for et Las, 40 Stk. Latter af 12 Als Længde er et Las, 50 Stk. dito til 10 Als Længde for et Las. 1½ Tylt brede Fiælle for et Las, saa og 150 brendte Muursteen for et Læs og endelig [...] Tønder Kalk for et Las.
3. Er indgaaet, at om nogen af Jntræsenterne skulle blive hiemsøgt med Jldsvaade i den Tid, da Høe og Korn er indbierget i Huusene, og da

tillige med af Jlden blive ødelagt, den brandlidte følgelig i saa Fald vil mangle Giøde til at dyrke sin Gaards Jorder, da er bestemt

- a) at hvis denne ulykkelige Hændelse overkommer nogen imellem den 4de Julii og 4de August: begge Dage inclusive: skal af hver Halvgaard ydes een forsvarlig Las Giøde, og af een Otting $\frac{1}{2}$ Las til den Skadelidende som staaer for en halv Gaard.
  - b) Men staaer denne Jldsvaade mellem den 5. August og den 4de Febr.: begge Dage i beregnet, ydes og leveres dobbelt, neml. af en halv Gaard 2de Las, og af en Otting 1 Las. Og endelig —
  - c) Paakommer denne ulykkelige Hændelse nogen fra den 5. Febr. og indtil den 4de May, ligeledes begge Dage i begreben, ydes lige som under Litra a er anført, hvorved tillige bemærkes, at hvis nogen Jldsvaade indtræffer fra den 5. May og indtil d. 4de Julii, intet Giøde leveres den som i bemeldte Tiid lider Brandtskade. — Ommeldte Giøde kiører eenhver sin Andeel paa den skadeliidendes Agre efter hans Anviisning og Tilsigelse udi hans samt 2de uvillige Mænds Nærværelse, som paaskiønne, om saavel Giødskningen som og Lassen ere forsvarlige, i andet Fald bør det manglende efter Mændenes Sigende leveres forsvarlig inden den 3de næst paafølgende Dage, og det under een af dem bestemmende Mulct til Sognets fattige Kasse.
4. Hvis nogen af os eller Efterkommere overgaaer Jldsvaade imeedens Høet og Kornet er indbierget og dette tillige af Jlden ødelagtes, den brandlidte altsaa vil mangle Foder til sine Bester og øvrige Creature, saa er af os samtlig vedtaget at fore og forsvarligen at underholde den Skadeliidendes Bester og Creature efter uvillige Mænds Ligning, dog skal det staa den brandlidte frie, enten han, saaledes som meldt, vil have sine Bester og Creature foret i Sognet, eller han heller vil have Foderpenge og selv besørge dem foret. Skulle endog hans Creature tillige med af Jlden blive ødelagt, skal han dog nyde Foderpenge fra den Tiid af det for ham er brændt og indtil Creaturene kan komme paa Græs, alt efter uvillige Mænds Skiønnende.
  5. Viidere er indgaaet at af hver Halvgaard svares og leveres den brandlidte 20 Stykke[r] Tagreeb og af en Otting 10 St. og ligesaa nyder enhver samme Skiæl og efter den Gaards Part enhver i efterstaaende Register er opført for. Det er at sige ligesom enhver yder og leverer, ydes og leveres ham igien i Tilfælde af Brandtskade, som saaledes er gieldende i alle foranførte Poster.
  6. Dersom udi een af Byerne paa een Gang skulle afbrænde meere end et Boelsted, da ere vi herved tilpligtet efter Gaardspart til hvert af Stederne

at forrette en Dags Arbeide med en Karl, naar derom bliver tilsagt. Men i Tilfælde at ikkun et Boelssted i en Bye afbrænder, da hielper a) *Døstrup*, *Wiinum* og *Teuring* Beboere hinanden med haard Arbeide uden nogen af de andre Byers Beboeres Hielp. b) Ligesaa *Laurup* og *Qverbye* Beboere og endelig c) *Drengsted* og *Nør Wolm* Beboere, hvad derimod Huusmænd eller Kaadnerstedes her i Sognet angaaer, om nogen af dem skulle overgaae Jldsvaade, da haver et hvert af anførte 3de Districter derom nærmere indbyrdes at foreene dem, saasom af Laurup og Overbye Beboere allerede skeet er, da Boelsmændene forrette Kiørselen for Huusmændene, og disse derimod Haandarbeide for Boelsmændene.

Alle forestaaende Poster have vi for os og vore Efterkommere paa Ære, Troe og Love frivilligen indgaaet og derfor uryggelig af alle efterleves og efterkommes skal. Men skulle imod Formodning endten een eller anden findes modvillig, efterladen eller forsømmelig med i rette Tiid at yde eller forrette, hvad som efter denne indgaaede Forpligtelse er indgaaet eller skyldig, da tilpligter og forbinder vi os herved hver for sig og Efterkommere paa Stedet at lide Tiltale og Dom samt Execution under Løve Herreds Politiret efter Brandtanordningen.

Dets til Bekræftelse under vore Hænders Underskrift.«

Derefter følger Navnene på Sognemændene og Angivelse af, 1) hvad de forer af hver Otting, 2) hvad de gør i Ægt af hver Otting og 3) hvad de leverer af Gøde pr. Otting.

Brandloven er dateret *D r e n g s t e d* den 28. Marts 1800.

Den er indskrevet på et Folioark og findes i Landsarkivet i Åbenrå (efter Aflevering fra Folkehjem) i et Læg: »Overenskomst m. Gaardsbeboerne i Døstrup Sogn ang. Brandhjælp«. Landsarkivets Embedsmænd har elskværdigst gjort mig opmærksom på den Døstrup Brandhjælp, der, som vi nu har set, giver et fortræffeligt Indtryk af de Bestemmelser, man havde at rette sig efter i Tilfælde af Ildsvåde. Ænseverdige er således Forordningerne om *G ø d n i n g s h j æ l p*. Man ser heraf, hvor rige på Omtanke de gamle Lovgivere var. I hine Tider, da Kunstgødning ikke kendtes, var det en alvorlig Sag for en Landmand i flere Måneder ikke at erholde Gødning fra sin Besætning, så det var naturligt nok, at Bønder tænkte på dette specielle Forhold, når de skulde udforme en Brandhjælp, der skulde tage Hensyn til andet end lige netop Nyopførelsen af de nedbrændte Bygninger. —

I Paragraf 6 finder man Stednavnet *N ø r W o l m*. Vi har her en Skrivemåde af Landsbynavnet *N ø r r e V o l l u m* i *B r e d e*

Sogn, som man finder Sidestykker til i Danske Atlas (N ø r-W o l m) og Jordebogen 1723 (N o r d e r w o l m).¹⁾

Til sidst i Forordningen nævnes »Løve Herreds Politiret«. L ø v e er en ældre Form af L ø Herred. Matriklen 1688: L ø f u e Herred. I et gammelt Dokument af $\frac{3}{5}$ 1449 har vi L ø w e H.²⁾

Sådan kan man undertiden have Held til i et Landsbydokument at træffe på gamle og særlige Stednavneformer.

Til sidst skal — hvad der maa anses for passende i denne Sammenhæng — gøres opmærksom på en Optegnelse i Dansk Folke-mindesamling, der indeholder en kort Beretning om en stor Ildebrand i G a b ø l (Sydøst for Gram) i 1822. En Vandringsmand, der hidlok- ket af Brandskæret nærmede sig Byen, så ude bag et Dige nær Gabøl en Flok gamle Koner, der sang Salmer. Det var deres oprigtige Måde at hjælpe på, mens Ulykken hærgede deres By.

---

1) Sønderjydske Stednavne III, 411.

2) Smsts. III, 221.

Stenene taler —

Dansk Forsamlingshus i Jyndeved. (Cl. E. fot.)

Tysk Forsamlingshus («Deutsches Haus») i Jyndeved. (Cl. E. fot.)

Gammel Sæd og Tro

fra det dansktalende Mellemslesvig

Samlet af M. P. Ejerslev

Martinsregning i Østerby (Medelby Sogn).

Martinsdag, den 10. November, Kl. 4 Eftm. samles Kommune-
forstanderskabet og afgør Sagerne, egentlig mest angaaende Vejene.

Om Aftenen kommer Byens Mænd. Gildet holdes altid i Kroen.
Der kunde være en 30—40 Mænd. Det var ikke skarpt afgrænset; i
Grunden kunde hvem som helst være med. Der blev ikke indbudt til
det, det laa fast fra Aar til Aar.

Til den Dag blev der købt Brændevin paa Byens Regning, saa
Kromanden kunde sælge Grog til 1 Groschen pr. Stykke; ellers ko-
stede den 2 Groschen. Slap Bysens Brændevin op, — og det hændte,
— skænkede Kromanden videre af sin egen, stadig til 10 Pfennig.
Gildet varede hele Natten.

Byens tre Tingstokke findes endnu.

Meddelt af Peter Lorenzen, Østerby Mark.

Julegæst paa Østerby Mark, Medelby Sogn.

8—14 Dage før Jul begyndte man at byde sammen til Julegæst.
Enhver maatte skynde sig for at faa sikret sig en Aften.

Man begyndte allerede Juledag, og saa fortsatte man, til man
var Omgangen rundt; det var ikke saa stor en Omgang her paa Mar-
ken; men man kunde godt finde paa at begynde paa anden Omgang,
naar første var forbi. Ofte varede Gildetiden til »K y n n e m o s«.

Gæsterne kom i Mørkningen eller lidt senere. Mændene fik straks
en Snaps. Senere fik alle Kaffe, Knæpkager og andre Slags Julekager.

Derefter spillede man Kort. Mændene begyndte straks efter Ka-
ffen. Kvinderne strikkede og snakkede en Stund; men efterhaanden
fik de ogsaa Kortene frem. Det var mest 66, de spillede.

Hen paa Aftenen fik Mændene Punch, Kvinderne en Slags Saft.
Julekagerne gik stadig rundt. Naar Humøret steg, kunde der findes
paa mange Ting at more sig med. Det hændte, at Gildet varede til

henimod den lyse Dag; det varede i hvert Fald altid et godt Stykke ud paa Natten.

Før Gæsterne gik, fik de The og belagt Smørrebrød. Saa gik man hjem og sov; man maatte være klar til at fortsætte næste Dags — eller rettere samme Dags — Aften.

Dette muntre, stærke Liv, som man nu ser med Vemod tilbage paa, og som man i flere Hjem kan tale om som en gylden Tid, blev pludseligt og brutalt standset af Krigen. Den tog 9 — ni — Mænd fra dette lille Samfund, som Østerbymark med sine faa Hjem dannede. Siden har man ikke kunnet vende tilbage til de gamle Skikke.

Ogsaa den nationale Skillelinje er nu, paa en helt anden og dybere Maade end tidligere, en Hindring for at vende tilbage til det gamle. En Del Hjem har vel derigennem faaet andet at samles om, som de ikke vil bytte bort, men der er baade Tab og Vinding ved det.

Meddelt af A. Meng, Østerby Mark.

Folketro om Vejr og Vind.

Regn, mens Jesus ligger i Graven, faar mange Smaafolks Børn til at græde.

Som Vejret er Paaske-morgen, bliver det et Fjerdingaar.

Blæser det Straaet væk fra Møddingen Kynnemos, kan man lade Straaet blæse i den kommende Sommer. Bliver det liggende Kynnemos, skal man spare paa det; der bliver ikke for meget.

Er Vejret rent og klart Pauli Omvendelse, bliver Aaret godt.

Sankt Per vender e Ver.
Mattis bryder e Is.

St. Vit bringer Fluor mit.

Marie Mangelsen, Østerby Mark.

Regn Margrethedag — Regn i fire Uger.

Regn Syvsoverdag — Regn i 7 Uger.

Meddelt af Marie Mangelsen, Østerby Mark.

Hensat Brand.

Ved Medelby Kro var der et Vandhul, »en Ku'l«. Bliver den tør, skal Kroen brænde.

Kulen blev tør — og Kroen brændte.

Meddelt af Nicolaisen, Ladelund.

Bysens Regnskab i Lindaa, Store Vi Sogn.

»Nabosrechnung« afholdes endnu hvert Efteraar i Lindaa. Alle Byens Mænd er med. Det gaar paa Omgang mellem Gaardene.

Meddelt af P. Tychsen.

Byhyrden i Bramsted, Ladelund Sogn .

Nord for Bramsted By ligger »e Normark«; hvert Stykke har Navn for sig, men hele Stykket kaldes endnu »e Normark«. Dette Stykke Jord dreves af Byen i Fællig indtil 1858, da det blev udskiftet.

Om Sommeren gik Gaardenes Ungkreaturer her paa Græs, vogtet af »e Hi.r«, Bysens Hyrde, der sammen med Bysens Smed boede i Bysens eget Hus, som staar endnu og Mand og Mand imellem kaldes »e Hi.r-hus«.

Vejen nord ud af Byen hedder endnu »e Ungkrævej«.

Hver Morgen mødte Hyrden ved e Ungkrævej og blæste i sit Horn. Saa kom man fra Gaardene i Byen med hver sine Ungkreaturer, som saa blev drevet ud af Hyrden.

Senere havde man »e n M a r k m a n d«, ofte en gammel Mand fra »e Armhus«, til at se efter Kræet om Sommeren. Var et Stykke Kræ løbet af Fennerne: 1 Søsling, hvis det var gaaet paa Græsjord, 1 Skilling, hvis det var gaaet i Korn. Om Vinteren saa han efter Faarene, sagde Besked, naar de fik Lam o. s. v. — Kosten fik han paa Omgang.

Meddelt af Brødrene Niels og Thomas Hansen, Bramsted.

Natvægteren i Bramsted, Ladelund Sogn.

I Bramsted havde man en Natvægter, til Tider ligesom Markmanden en Mand fra e Armhus, men ellers en, som blev antaget af Byen.

Han fik lidt Løn i Penge, ikke meget, men saa tilkom der ham en Del Produkter fra hver Gaard, »e Jul r e c h e l« (Julereglen); den bestod af et Stykke Flæsk og et Rugbrød, som han dog kunde hæve paa de Tider, hvor han havde Brug for det; han behøvede ikke netop at faa det i Julen.

Meddelt af Brødrene Niels og Thomas Hansen, Bramsted.

Stodderkongen i Bramsted.

En anden af Bysens Embedsmænd var »e Storrekong«, som gik rundt med et Spir og jagede de udensogns »Bejfolk« (Tiggere) væk. Disse Bejfolk var en ren Plage. De kom fra Sønder Løgum og viden om fra, og hele Aaret. I Reglen var e Storrekong en gammel Mand.

Meddelt af Brødrene Niels og Thomas Hansen, Bramsted.

Ejerlav i Bramsted.

Bysens Ejerlav var vel oprindelig 12 Mand, da Byen skal have bestaaet af 12 Gaarde. Et Sagn fortæller, at Bramstedlund engang var en Herregaard, og en af dens Ejere havde 12 naturlige Sønner, og hver af dem gav han en Gaard, de 12 Bramstedgaarde, Bramsted By.

Byens F o g e d valgtes af Ejerlavet. Det gik paa Omgang, men han kunde genvælges.

Meddelt af Brødrene Niels og Thomas Hansen, Bramsted.

Martinsregning i Bramsted, Ladelund Sogn.

Byens største Gilde var Martinsregning, den 10. November. Gildet holdtes i en af Gaardene; det gik paa Omgang, ikke netop hos Byens Foged.

En Del Regnskaber, mest angaaende Veje, blev gjort op.

Der blev indkaldt til Martinsregning ved »e G a e s t o k, en køn drejet, forsiret Jernbolt med en Ring i den ene Ende, hvortil der blev bundet en Seddel med Angivelse af, hvad der skulde afhandles. Meddelerne har selv som Drengene gaaet med Gadestokken.

Efter Forhandlingen holdt man et stort H ø t t e, som varede hele Natten. Man spiste Flæsk, Kaffe og Kage og drak Punch. Hver Bonde bidrog til Gildet med 6 gamle Skilling.

At Martinsregning var et stort Gilde, kan skønnes af, at da en Dreng i Skolen blev spurgt, hvilke de tre store Højtider var, svarede han øjeblikkelig: »Martinsregning, Rughøtte og Slagterhøtte!«

Meddelt af Brødrene Niels og Thomas Hansen, Bramsted.

Varsel.

En Bekendt af mig »laa efter Fugle« (Andejagt) nede ved Strømmen, i Nærheden af den nuværende Grænse. Han saa i Maaneskinnet en Mand i en sid Kjole. Jægeren vilde indhente ham og følges med ham, pudsede for Spøg sin Hund efter ham for at faa ham til at standse; men Hunden kom luskende tilbage med Halen mellem Benene. Og pludselig var den fremmede i den side Kjole forsvunden, som sunket i Jorden.

Jeg vil antage, at det har været et Varsel for Tolderne, der nu gaar i deres store Kapper hernede ved Grænsen.

Meddelt af N. i Ladelund.

Ringridning i Skovlund.

Ringridningen var gerne mellem Jul og Nytaar, oftest 3. Juledag, i alt Fald en Dag i »e s ø g n J u l«. I Ringridningen deltog ikke blot de unge Karle, men ogsaa yngre gifte Mænd.

Efter Ringridningen samledes man hos »Kongen«; derfra red man saa igennem Byen paa de pyntede Heste, selv var man ogsaa pyntet. Ved hver Gaard standsede man og fik Snaps og Kager. Det hændte, at man fik saa meget, at enkelte faldt af Hesten, før man naaede til Vejs Ende: Kroen, hvor Gildet om Aftenen skulde holdes.

Der blev saa danset og drukket Natten igennem. Der vankede kun Spiritus, og Pigerne fik ogsaa deres Part.

Meddelt af Tychsen.

Begravelse i Skovlund.

Den nærmeste Nabos Datter meddeler Dødsfaldet: »N. N. er afløst«. De nærmeste Naboer bydes til Straalæg.

Naar Begravelsesdagen er bestemt, gaar Bydepigen ud at byde. Nabokonerne bliver budt til Kistelæg.

Ved Begravelsen er samme Pige S ø r g e p i g e; hun staar ved Liget og byder Folk ind at se det. Hun lægger Dugen over den døde Ansigt, før Præsten kommer, og Kisten skal skrues til. Hun tager Kransene af Kisten ved Graven, hun varter siden op ved Bordet.

Nærmeste Nabo — ofte Sørgepigens Fader — er S k a f f e r og byder Velkommen. Hans Kone er den Dag den ledende i Køkkenet.

Byens Folk bydes til Følge; men kun Naboerne kommer med hjem til »Onnen«: Vinsuppe, Skinke, stuede Kartoffler.

Julegæst i Skovlund (indtil Verdenskrigen).

Julegæst holdtes for Naboerne. De kom ved 6-Tiden. Først fik

de Kaffe og Knæpkager. Senere paa Aftenen fik Mændene Kaffe-
punch, Kvinderne Saft og Kager.

Mændene spillede Kort: Solo. Kvinderne spillede ikke.

Før Gæsterne gik, fik de The og belagt Brød.

Disse Gilder kunde fortsættes til Kyndelmisse eller længere.

Meddelt af Fru Johannsen.

Bryllup i Meden, Hanved Sogn.

»P o l t e r a b e n d« kendes her. I gamle Dage hed det »Stø. ling«. Aftenen før Brylluppet kommer Naboer og smykker Stuerne, sætter Borde og Bænke op o. s. v.

En Pige, Naboens Datter, byder til Bryllup otte Dage i Forvejen. Til fjernere boende Slægt skrives der.

Brylluppet holdes en F r e d a g, i Reglen i det Hjem, de nygifte skal overtage, hvis det da var et af Familiens.

De nærmeste kom til Onnen. Bysens Folk — eller Bydelavet — kom og fik Brændevin og Øl.

Meddelt af P. Fr. Johannsens Svigermoder, Meden.

Begravelse i Meden, Hanved Sogn.

Dødsfaldet m e d d e l e s først i Byen; det besørgeres af en ung Pige, helst Naboens Datter. Alle i Byen faar Meddelelsen; men de nærmeste Naboer bliver endvidere indbudt »til Klejen« (Klæden), d. v. s. til at lægge Liget paa Straa.

Naar Nabonerne kommer »til Klejen«, hilser de med Ordene: »Vorherre sløk din Sorre!« — Liget vaskes og lægges paa Straa. Bag-
efter faar Konerne Kaffe.

Den samme unge Pige gaar senere rundt og byder til H e n f ø l g e. Igen bliver de nærmeste Naboer budt, denne Gang til K i s t e l æ g. De kommer saa Dagen før Begravelsen og lægger Liget i Kiste. Selve denne Handling foretages af de allernærmeste Nabokvinder. De samme skænker Kaffe den Dag.

S k a m m e l p i g e r indbydes til at gaa med Skamlerne foran Kisten. Det var oftest Bydepigen og en til. De samme skænker Kaffe Begravelsesdagen.

Følget kommer tidlig om Formiddagen for at følge Liget hen. Det faar da Kaffe. Tidligere fik man ikke Kaffe, naar man kom, men derimod kom Mændene fra Nabolaget til Kistelæg om Aftenen, og de og Konerne fik Kaffe. Senere blev det ændret, saa at alle i S'tedet for fik Kaffe med Kavringer (Tvebakker) om Formiddagen Begravel-
sesdagen.

En af de nærmeste Naboer sørgede for Ringningen. Den nærmeste Nabo byder Velkommen til Gæsterne.

Præsten taler Liget ud. Ogsaa ved Graven siges lidt.

Man bærer Liget rundt om Kirken, — med Solen, — til Graven.

Familien og de nærmeste Naboer bydes med hjem til Onnen, Kaffe og Nadver. Man spiser til Onnen Vinsuppe, Flæsk og Kage (Franskbrød), til Nadver The og Kage (Franskbrød, Hvedebrød).

Der bæres Sorg baade af Familien og af Naboerne, af Familien et halvt Aars Tid, at Naboerne til Dagen efter Begravelsen; det er dog kun Nabolagets Kvinder, der bærer Sørgedragt, og de bærer kun Sørgehue. S ø r g e d r a g t e n er en Kjole af sort Kattun med hvide Prikker, og man anlægger »Sørgehølle«, d. v. s. en Hue med Baand til at knytte under Hagen.

Meddelt af P. Fr. Johannsens Svigermoder, Meden.

Begravelse i Veding, Hanved Sogn.

En Pige fra Nabohuset gaar rundt og meddeler Dødsfaldet.

Et Par Dage senere gaar en Karl omkring og byder til H e n f ø l g e n. Han skal hilse, naar han kommer, men han maa ikke sige Farvel, naar han gaar.

B e g r a v e l s e n foregik ved 9—10 Tiden om Formiddagen. Tidligere — nu ikke mere — var Bysens Folk indbudt. Naar de kom, fik de Kaffe og »Sukkerkage« og »Gewürzkager« med Korender i. Skolemesteren »talte Liget ud«, og en Salme blev sunget. Præsten holdt Ligtale ved Graven.

Naar man kom hjem fra Kirken, spistes Middagsmad: Vinsuppe, kogt Flæsk og stuede Kartoffler. Senere fik man Kaffe.

Meddelt af Karl Andresen, Veding.

Julegæst i Meden, Hanved Sogn.

Julegæst var altid for de gifte Folk, og kun for Naboerne; hver Gaard havde sit Bydelag.

Naar Gæsterne kom, fik de Kaffe og Knæpkager. Senere fik Mændene Punch.

Der spilledes Kort, baade af Mænd og Kvinder. Mændene spillede bl. a. Nikort og Trekort, Kvinderne spillede »Fip«.

Før Gæsterne gik, drak de The.

Meddelt af P. Fr. Johansen, Meden.

Ringridning i Meden, Hanved Sogn.

De unge havde Ringridning i Tiden mellem Jul og Nytaar. Alle Byens unge Karle var med, men ingen gifte Mænd.

De lejede en Stue til Dansen om Aftenen, enten hos en Bonde eller i Kroen. Saa skød de sammen til Rom og hvad der ellers skulde til. Punch var det eneste, man nød den Aften. Ogsaa Pigerne fik Punch.

Meddelt af P. Fr. Johannsen, Meden.

Konebarsel i Meden.

Konebarsel (Kunnebassel) holdtes Fredag, som det egentlige Barselgilde skulde staa om Søndagen. Kun Konerne fra Nabolaget var med.

Meddelt af P. Fr. Johannsen, Meden.

Martinsregning i Meyn By (Valsbøl Sogn).

Bystokken — e Nabostok — gik rundt, naar Byens Folk skulde samles; men ved denne Lejlighed var det ikke nødvendigt; alle vidste Besked og kom af sig selv paa Martinsdag. Martinsregning — Bysens Gilde — holdtes skiftevis hos Gaardmændene; dog kunde en enkelt »hyre« (forpagte) det, saa han havde det mere end et Aar. Alle Mænd i Byen var med.

Man behandlede først »Bysens Sager«. Derpaa spistes Flæsk og Hvidkaal, og man drak Punch til den lyse Dag. Alt gik paa Bysens Regning.

Meddelt af P. Fr. Johannsen, Meden.

Ringridning i Karlum.

Ringridningen begyndte med Drengenes 2. Juledag om Formiddagen. Om Eftermiddagen samledes alle Drengene hos Kongen, Pigerne hos Dronningen, d. v. s. den Pige, Kongen havde valgt. Drengene hentede saa Pigerne, hver tog sin. Saa gik man til Gilde, altid i en af Smaastederne, et eller andet Kaadnerhjem, hvor man dansede i »e Pissel« og fik Kaffe og Knæpkager. Pigerne havde Kager med, — hver en stor Teller fuld, — nogle gamle var ogsaa med; de fik Punch.

Tredje Juledag havde saa Karlene deres Ringridning. De fik jo Punch om Aftenen. En af Karlene var Skaffer, og vilde nogen have mere at drikke, raabte han: »Runde!«, — saa kom Skafferen og skænkede.

Nytaarsdag var saa alle, gamle, unge og Børn, til »Ettersløk«, hvor man fortærede Levningerne.

Meddelt af Karsten Thomsen, Karlum.

Julebagning i Agtrup omkring 1860.

Til Julehøjtiden hørte en stor Bagning, som blev foretaget i Dagene før Jul.

Der blev i en stor Gaard, hvor der til daglig var Mand, Kone, 6—7 Børn samt Tjenestefolk, ialt 12—13 Personer, bagt en Tønne Rug til Jul.

Man brugte den store Bagerovn, som var bygget ind i selve Stuehuset, ikke som nu mest er Skik i disse Egne, dog maaske mest i mindre Ejendomme, anbragt ca. 30 Meter fra Huset.

Til de fattige blev der bagt 25 Brød paa 2—2½ Pund hvert. De fattige kom i Dagene før Jul viden om fra, fra Karlum, Klintum og andre fattige Byer, og til hver skulde der være noget. Til de fattige, som stod Gaarden nærmere, bl. a. tre Huse, som laa paa Gaardens egen Jord, og til Byens fattige, som i særlig Grad trængte til Hjælp, blev der bagt fem større Brød paa omkring 5 Pund hvert. — Desuden blev der bagt 16—20 »Kager« af sigtet Rug. Der skulde kunne spises »Kage« hver Dag i Julen.

Naar Brødene var slaaet op, blev de grittet, d. v. s. sat ind i Ovnens et Øjeblik, mens Ilden endnu stod ved Siderne, og derpaa taget ud, mens Ovnens blev hedet og rensed, — »den sorte Mand skal jages ud og den hvide Mand ind«. Saa først var Ovnens god til den egentlige Bagning. Til at gritte bruges et Bræt, »e Grittel«, hvorpaa man sætter Brødene. Derpaa skydes de ind i Ovnens, et Øjeblik efter er de brune; saa bliver Grittelen med Brødene paa taget ud, og mens den brede Ende støttes paa »e Ovnsmund«, vendes Brødene, saa det underste kommer op, saa ind igen, til de er brune, saa ud, og andre ind.

Meddelt af Fru Johansen.

Begravelse i Rødenæs.

En Nabo gaar rundt og meddeler Dødsfaldet, men kun til Nabolaget.

For det meste bydes med det samme til »H e n f ø l g e n«. Desuden bliver der ved samme Lejlighed budt »t i l B æ r e n« (til at bære Kisten). Til at bære en halvvoksen eller en ung bydes unge, til en ældre altid ældre, og altid 8 Mand. To af dem, — de nærmeste Naboer, — bydes til at »b æ r e u d«, d. v. s. til at bære Kisten

ud ad Døren, hvor kun to kan komme til. Den ældste af de to bærer ved Hovedenden af Kisten, den yngste ved Fodenden. Saa snart Kisten er ude af Døren, træder de andre 6 ogsaa til.

To Koner byder til *S t r a a l æ g* og *K i s t e l æ g*. Samtidig bestilles »e *R i n g s t e r*«, Ringeren, der oftest ogsaa er »*K u l ' g r a v e r*«.

Præst og Degn faar Besked. De møder i Hjemmet og »*t a l e r L i g e t u d*«. Begravelsen er i Reglen lidt hen paa Eftermiddagen, Kl. 1—2.

Præst og Degn kører paa den forreste Vogn til Kirken. Naar Ligetotet naar Kirkegaarden, er Sognets Baare anbragt uden for Laagen; paa denne anbringes Kisten; men først lægges »e *B l e*« paa Baaren. En af de to Koner, der har været budt til *S t r a a l æ g* og *K i s t e l æ g*, er ogsaa bestilt til at »*b æ r e e B l e*«, et Lagen, som med *K n a p p e n a a l e* sættes fast paa Baaren.

I Reglen kommer Liget ikke ind i Kirken. Dog sker det altid, naar en Barselkone dør før Forløsningen eller før Kirkegangen.

Ved en »*s t o r B e g r a v e l s e*«, d. v. s. naar en af de store i Sognet bliver begravet, skænker Familien *V o k s l y s*, — 4 eller 6, — til at hædre den døde og siden til Kirken. Først tændes Lysene ved Kisten i Hjemmet; derpaa bæres de foran Kisten til Kirken, og senere anbringes de oppe i Koret i et dertil indrettet Bræt med Huller. Der sidder de, indtil de efterhaanden bruges op. Der kunde være 10—12 Lys samtidig der.

Følget blev ikke beværtet, inden det kom hjem fra Kirken. Da drak man Kaffe. Kun Familien blev til Spisning.

Meddelt af Hinrichsen, Agtrup Mark.

RETTELSE!

Vore Læsere bedes venligst rette Sidetallene i Nr. 9, 10 og 11.
Nr. 9 (Marts) har Sidetallene 167—182,
Nr. 10 (April) har Sidetallene 183—198,
Nr. 11 (Maj) har Sidetallene 199—222.

Indholdsfortegnelsen er udarbejdet paa Grundlag af de rigtige Tal.

Stedfortegnelse.

A

Aabenraa 145, 146, 171,
173, 199, 211, 218.
Aarup (Angel) 118.
Aarøsund 75.
Abild 43.
Adelby 94, 101.
Agerskov 148, 216.
Agtrup 237 f.
Almsted 208.
Als 199 ff.
Angel 33, 36, 51 f, 56, 67
ff, 81 ff, 89 ff, 199 ff.
Arnæs 68, 74 ff.
Astrup 186.

B

Balle 111.
Balm 105.
Barsmark 61 ff., 161,
163.
Barsø 20.
Bevtoft 20.
Bjerndrup 215.
Bjerner 1 f.
Bjernt 96, 108.
Bjerremark 41 ff.
Bjolderup 215.
Bodum 64.
Bogholm 113.
Boltoft 112.
V. Bondesbøl 120, 124.
Bovlund 17, 30.
Bovrup 210.
Bramsted 231 ff.
Branderup 19, 173.

Brandsbøl 208.
Nr. Brarup 86, 105, 127.
Brarup Skov 127, 130.
Brede 226.
Brendsdige 113.
Broager 201 ff., 210.
Brodersby 118, 119.
Burkal 182, 217.
Bøglund 128.
Bøl 121.

D

Damholm 74, 89, 90, 96,
109, 124, 221.
Damp 83 ff.
Danevirke 36, 67, 183 ff.
Dollerup 116, 220.
Dollerød 100.
Drengsted 226.
Dybbøl 202, 210.
Dynt 202.
Døstrup 223 ff.

E

Egen 200, 204 f.
Ejsbøl 46.
Elstrup 206.
Emmerske 43.
Engelsby 101.
Esmark 123.

F

N. Farensted 94, 106.
S. Farensted 90, 121.
Felsted 14, 16, 37 ff.,
164, 165, 200, 214.

Flarupgaard 102.
Flensborg 21 ff., 30, 32,
67 f., 93 f., 149.
Fovlløk 128.
Frederiksstad 163.
Frørup (Oversø) 97,
113.
Fysing 129.

G

Gabøl 227.
Gallehus 131 ff.
Ø. Gasse 166.
Gelling 114, 119.
Genner 144, 148, 175.
Gintoft 102, 113.
Graasten 146, 148, 213.
Grumby 99, 119.
Grumtoft 48, 220.
Grøngaard 9.
Gulholm 128.
Gøteby 84.

H

Haddeby 129.
Haderslev 146, 181, 199.
Gl. Haderslev 46.
Hajstrup 48.
N. Haksted 216.
Hammelev 178 f.
Handeved 196.
Havetoft 90.
Hellevad 216.
Helligbæk 97.
Hjalm 108, 123.
Hjarup 175.

VI

Hjerndrup 216.
 Holdnæs 86.
 Holmskov 206.
 Hoptrup 148.
 Hostrup (Tønder) 3 ff.
 Hostrup (Angel) 122.
 Hovslund 172.
 Hyholt 118.
 Hyrup (Angel) 69, 115,
 117.
 Højer 46.
 Højst 3.
 Hønning 31.
 Hørup 11 ff., 176 ff.
 Høruphav 11 f.

I

Isted 87, 106, 120.

J

Jejsing 9 f., 176.
 Jynde vad 228.

K

Kaleby 129.
 Kappel 68, 74.
 Karlum 6, 236 f.
 Kegnæs 200, 206, 207,
 214.
 Ketting 207.
 Klapholt 119, 122.
 Kliple v 200, 214, 219.
 Kollund 182.
 Koslev 84.
 Kværn 86, 101, 105, 107,
 109, 110 f, 125.
 Kværs 40.

L

Ladelund 191 ff., 231 f.,
 233.
 Lambjerg 11, 177.
 Langballe 220.
 Lerskov 175.
 Lindaa 231.
 Lindebjerg 114.
 Lovrup 226.

Lundsgaard 98, 102.
 Lyksborg 107, 108, 125.
 Lysabild 177.
 Læk 87.
 Lø H. 227.
 Ø. Løgum 171 ff., 216.
 Løgumgaard 47 f., 148.
 Løjt 61 ff., 161, 163, 216.

M

Maarkjær 92, 118.
 Maasbøl 125.
 Majbøl 176 ff.
 Majbølgaard 176 ff.
 Medelby 229 ff.
 Meden 234 f.
 Meyn 236.
 Mindebjerg 11, 177.
 Mjang 12, 13.
 Munkbrarup 87, 91, 115,
 125.
 Munkvolstrup 97.

N

Nakho't 98.
 Nejs 201 f.
 Nøtfeld 103.
 Nybøl (Sundeved) 200,
 206.
 Nybøl (Angel) 101, 108,
 127.
 Nykirke (Angel) 69, 70,
 98 f., 103, 116, 124.
 Nørborg 200, 205, 211,
 218.

O

Oksager 117, 125.
 Oksbøl 200, 205 f., 212.
 Okselbæk 105.
 Oksenvad 179 ff.
 Opdrup 98, 106.
 Ostenfeld 36.
 Overby 226.

P

Pøl 206.

R

Rabsted 217.
 Ranmark 108, 116.
 Ravnkær 87, 96, 117,
 128.
 Rends 148, 218.
 Ribe 167.
 Riisbry 114.
 Rikkelsbøl 47.
 Rinkenæs 39.
 Rise 216.
 Roest 119.
 Roost 30, 32.
 Rosgaard 121.
 Rovbjerg 175.
 Rurup 17 ff., 30.
 Rurup (Angel) 110, 127.
 Ryd 60, 92, 100, 112,
 113.
 Rødding 148.
 Rødenæs 237 f.
 Rømhø 144, 187.
 Rønshoved 146, 148.
 Rørkær (Hostrup) 9 f.,
 181 f.
 Rørkær (Bjerning) 2.

S

Saksgaard 214.
 Sigum 99, 118.
 Siseby 83.
 Siversted 86.
 Sjellerup 204.
 Skaartoft 177.
 Skjold 116.
 Skodborg 167 ff.
 Skolderup 121.
 Skovby (Løjt) 62.
 Skovbøl 178.
 Skovlund 233 f.
 Skredstrup 121.
 Skrup 9.
 Skrydstrup 16.
 Skæggerød 122.
 Skærbæk 166.
 Slesvig 67 f., 149.
 S. Smedeby 123.
 Solderup 9.

VII

Solvig 9.
L. Solt 102, 112.
St. Solt 114, 123, 125.
Sottrup 172, 213.
Stapelholm 86.
Stenbjerg 87, 101, 112.
Stenbjergshav 120.
Stentoft 61.
Sterup 70, 122.
Stolk 90, 106.
Stollig 62.
Stottelund 48.
Sundeved 200 ff.
Svans 67, 81 ff., 221.
Svejrups 39, 207, 216.
Sød 16, 48.
Søgaard (Husby) 100.
Søgaardsmark (Klipleve)
207, 211.
Sønderborg 144, 177,
212.
Sørup 118, 121.

T

Tandselle 146.
Tandslet 200, 206, 208.

Taps 200.
Tating 55.
Ø. Terp 148.
Tevring 226.
Thorsted 87, 99, 104,
117, 126.
Tinglev 148, 214.
Tofting 55.
Toftlund 219.
Tolk 67, 70, 86, 87, 91,
93, 108, 116, 119.
Tolkskovby 116, 120.
Tomby 86, 87, 117.
Torsballe 122.
Travsted 43.
Tved 43.
Tyrstrup H. 46.
St. Tønde 4 ff.
Tønder 17, 46, 47, 146,
149.
Tønning 22.
Tøstrup 70, 87, 123.

U

Ubjerg 16, 41 ff., 48.
Uldal 16.

Ullerup 161, 209.
Ulsnæs 113.
Ulstrup (Angel) 100,
104.

V

Varnæs 39, 63, 200, 203
f., 213.
Vedelsvang 91.
Veding 235.
Vestre 194 ff.
Viby 177, 214.
S. Vilstrup 145, 146.
Vinum 226.
Visbjerg 20.
N. Vollum 226.
Vonsild 40.

Ø

Ølsby 111, 120.
Øsby 40.
Østerby (Medelby) 198,
229 ff.

Aktieselskabet

Glud og Marstrands Fabriker

Uplandsgade 20

DANIA

GASAPPARATER

OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 — Telefon 516 og 517
Skanderborg

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa
„Sønderjydske Maanedsskrift“
Kr. 6.00 aarlig.

A/s BRØDR. BRINCKER

GREISDAL HAMMERVÆRK PR. VEJLE
Grundlagt 1867

Grebe, Forke, Spader, Roehakker, Haveredskaber, Høstleer, Ma-
skinknive, Vognaxler, Plovskær, roterende Grussorterer m. m.

A/s FAKSE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon. Central 9123

GØDNINGSKALK

98 pCt. kulsur Kalk (am. Latitude) i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passer 1 mm Sigte

Ja - men

Jemas

Kaffe

smager bedst

Frøstbrandt
den egne mødervale Brønderier
Carl Schjøttel Rosen, Eft. 1906
Egen Ingør

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid
NYLAGTE

ÆG

stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Syddjydske Jernbaner

Kornhandel Akts.

A. HÜBSCH

København

Hellerup

Start Dagen med

Abild Most

Eneforhandling ved

A. W. Kirkebye

Forlang

Møgensen & Dessau's

Vaskestoffer, Hvidevarer,
Sengeartikler, Floneller
hos Deres Manufakturhandler.

Garanteret

sol- og vaskeægte Farver.

Bemærk

det plomberede Garantimærke.

Vælg det bedste —
det gør vi.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol.

Antager Frøavlere.

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn- og
Foderstoffer

Esbjerg

Hotel

ALSSUND

SØNDERBORG

Telefon 70. og 352

vis a vis Slot - Park - Strand

H. A. GRUBERTS SØNNER

Aktiesselskab

Metalvarefabrik

Frankrigsgade 40

København S.

Alfred Benzon A/S

København

C 194

Halmtorvet 29

Charlottenlund Travbane

Løbedage i Juni:
den 1., 6., 9., 12. og 15.

Totalisator

Musik

Restauration

Amager Travbane

Løbedage i Juni:
den 22., 26. og 29.

Totalisator

Musik

Restauration

Smith & Co. A/S

Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

Folkebanken for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9-1, 3-5
SØNDERBORG

Askov Sløjdscole

Wejen St. Felf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 15. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Kristine og Anders Nielsen

Den økonomiske Husmoder bruger
„Dan“ Margarine
Margarinefabriken „Nordslesvig“
(I. S. Eilersen)
Slotsgade 17, Haderslev. Telf. 744.
Vogn overalt i Slesvig

Aage Gormsen

Sagfører, cand. jur.

Wejen

Telefon 236   Telefon 236

Lichtinger's Cigarillos

er de bedste.

VÆVESKOLEN

„ASKOVHUS“

Vævestuen „Askovhus“
Sønderborg

Gymnastikhøjskolen.

(Fra 1. April 1927 anerkendt og optaget paa Højskoleloven).

Plan med Oplysninger om Skolearbejdet og om Understøttelse gennem Amterne eller Elevforeningen „O. D.“ ved

NIELS BUKH,
Ollerup.

Silkeborg Husholdningsscole

Statsanerkendt m. Barneplejeafd.

Moderne Skole, smukt beliggende. Alm. og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad. 5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedskursus i Barnepleje alene afholdes i April. Progr. sendes. SYNNØVE LUND

Støt de

sønderjydske

Indsamlinger

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,

Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerikursus Sept.-April

Uddannelse af Kontrolassistenten.
J. C. Overgaard.

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:
9-12, 2-4. Lørdag 9-1.
HADERSLEV

Snoghøj Gymnastik- højskole

Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 — Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

NOVO

Terapeutisk Laboratorium

Ndr. Fasanvej 213
København N.